

Factsheet najaarsmeting 2020

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels 576 actieve vrijwillige rivierafvalonderzoekers die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta.

De zevende meetronde van het Schone Rivieren-project vond plaats tussen 15 oktober en 15 november 2020. Er zijn op 288 locaties monitoringen uitgevoerd. Schone Rivieren breidde in deze meetronde uit met 117 locaties aan de oevers van de Nederrijn, Lek, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde. De resultaten laten opnieuw een duidelijk beeld zien: onze rivieren zijn vervuild. In het najaar zijn er gemiddeld 163 (exclusief nurdles) per 100 m rivieroever aangetroffen. Meer dan 80% hiervan bestond uit plastic.

In het najaar wordt in het algemeen minder afval aangetroffen in vergelijking met het voorjaar. Ook in 2020 was dit het geval. Het jaargemiddelde van 2020 ligt op 357 stuks afval per 100 m rivieroever. Een verklaring hiervoor is dat in het voorjaar de hoogwaterpiek groter is dan in het najaar. Daardoor kan er in het voorjaar, bij het zakken van het water, meer afval op de rivieroeveren achterblijven. Ook de samenstelling van het afval is in het najaar anders dan in het voorjaar. In het najaar is relatief meer glas en blik aanwezig, bestaande uit consumentenafval zoals drankblikjes en glazen flessen.

Hieronder zijn de belangrijkste resultaten van de Schone Rivieren-najaarsmeting van 2020 samengevat:

Gemiddeld lagen er 163 stuks afval op 100 meter rivieroever.

- Er zijn 288 metingen uitgevoerd.
- Er zijn bijna 50.000 stuks afval geregistreerd.
- Sterke overeenkomsten met de resultaten van vorige metingen (zie Rapportage "Wat spoelt er aan op de rivieroever?").
- Meer dan 80% van het aangetroffen afval bestaat uit plastic.
- Ondefinieerbare stukjes plastic (inclusief piepschuim) zijn het meest gevonden. Opvallend is dat plastic draden (vispluis) op locaties in Zeeland het meest gevonden worden. Meer onderzoek is nodig om de dynamiek in deze gebieden (o.a. stromingen, getij en spuiregime van haringvlietsluizen en lokale vervuilingsbronnen) en de hoeveelheden afval die de rivier in- en uitstromen in kaart te brengen.
- 21% van de locaties zijn gedefinieerd als nurdle-hotspot. Dit zijn 21 locaties waar meer dan 400 nurdles per m2 zijn gevonden.

BIJNA 50.000 STUKS AFVAL GEREGISTREERD

In totaal zijn er door de rivierafvalonderzoekers 47.240 stuks afval geregistreerd; gemiddeld zijn dit 163 stuks afval per 100 meter rivieroever.

80 PROCENT VAN RIVIERAFVAL IS PLASTIC

De afvalsamenstelling laat zien dat het meeste afval plastic is: 81,2 procent. Dit is inclusief plastic sanitair en medisch afval zoals wattenstaafjes en pillenstrips. De overige categorieën leveren een bijdrage van: glas (7,1%), metaal (7,0%), papier (2,5%), textiel (1,0%), rubber (0,9%) en hout (0,1%).

PLASTIC DRANKVERPAKKINGEN OP 75% VAN MEETLOCATIES AANGETROFFEN

Hieronder staat de top 15 van het meest gevonden afval op rivieroever. Bij 75% van de metingen is er consumentenafval aangetroffen. Dit betreft afval zoals plastic snoepverpakkingen en drankverpakkingen. Drankblikjes komen in 65% van de onderzochte gebieden voor. Het meest gevonden afval bestaat uit ondefinieerbare stukken zacht plastic, hard plastic en

stukken piepschuim waarvan de bron lastig te herleiden is. Deze stukken kunnen afkomstig zijn van grotere wegwerpverpakkingen van plastic en piepschuim die uiteen zijn gevallen, of bijvoorbeeld van bouwafval. Dit type afval is net als bij de vorige metingen het meest gevonden afval. Bij 50 tot 80 procent van de metingen worden stukken folie, harde stukken plastic en piepschuim aangetroffen.

#	Soort afval	Gemiddeld aantal per 100 m rivieroever	Aanwezigheid op onderzochte rivieroever (%)
1	Ondefinieerbaar zacht plastic (kleiner dan 50 centimeter)	27	82%
2	Ondefinieerbaar hard plastic (kleiner dan 50 centimeter)	22	79%
3	Ondefinieerbaar piepschuim (kleiner dan 50 centimeter)	12	49%
4	Snoep-, chips- en snackverpakkingen	11	76%
5	Glazen flessen en potten	10	60%
6	Vispluis	10	34%
7	Sigarettenfilters	9	47%
8	Plastic drankverpakkingen (inclusief doppen, flesjes en wikkels)	9	78%
9	Voedselverpakkingen van piepschuim	5	59%
10	Blikjes	4	64%
11	Diverse herkenbare plastic stukken	4	46%
12	Sanitaire doekjes	3	20%
13	Metalen kroonkurken	3	36%
14	Plastic wattenstaafjes	3	27%
15	Folie (stukken groter dan 50 centimeter)	2	26%

MEER VISSERIJGERELATEERD AFVAL AANGETROFFEN

Opvallend is dat er meer dan bij de eerdere metingen plastic draden (vispluis) zijn aangetroffen, specifiek in de regio Zeeland bij het Haringvliet (33 stukjes per 100 m), de Oosterschelde (43 stukjes per 100 m) en de Westerschelde (49 stukjes per 100 m). Aan de Oosterschelde en de Westerschelde is vispluis het meest gevonden soort afval in de Top 15. Langs het Haringvliet staat vispluis op nummer 2. Het lijkt erop dat afval vanuit zee via deze mondingen en/of via havengebieden de rivierdelta instroomt. Meer onderzoek is nodig om de dynamiek van deze gebieden (o.a. stromingen, getij, spuiregime van haringvlietssluisen en lokale vervuilsbronnen) en de hoeveelheden afval die de rivier in- en uitstromen in kaart te brengen.

SCHONE RIVIEREN

BIJZONDER GEVONDEN AFVAL

- Briefje van € 50,-
- Deel van een vensterbank
- Gieter
- Zwangerschapstest
- Fopspeen
- Zakjes met hondenpoep

BIJ 21% VAN DE METINGEN ZIJN NURDLES¹ AANGETROFFEN

Bij 60 van de 288 uitgevoerde metingen zijn nurdles gevonden, ofwel bij 21% van de metingen. Van deze 60 gebieden zijn 21 gebieden een nurdle-hotspot. Dat betekent dat we in deze gebieden meer dan 400 nurdles per vierkante meter aantreffen. De nurdle-hotspots liggen aan de Dordtsche Kil, IJssel, Lek, Maas, Ooster- en Westerschelde, Oude Maas en Waal.

¹ Nurdles (plastic korrels) zijn een halffabricaat voor plastic producten. Bij de productie, de verwerking en het transport van deze plastic korrels kan lekkage naar het milieu plaatsvinden.

COVID-19 EN ZWERFAFVAL

In de periode waarin onderzoek is gedaan golden nationale coronamaatregelen. Verschillende gemeenten hebben bij Schone Rivieren gemeld dat het mooie weer in combinatie met de coronamaatregelen voor aanzienlijk meer afval op de rivieroever zorgde. Langs de oevers van de rivieren is, vergeleken met voorgaande jaren, niet opvallend veel consumentenafval zoals snoep-, snack- en chipsverpakkingen, plastic flesjes en drankblik aangetroffen. Er zijn in totaal 17 mondkapjes geregistreerd. De meting is uitgevoerd vóór de invoering van de mondkapjesplicht op dinsdag 1 december 2020.

STATIEGELD OP KLEINE PLASTIC FLESJES

Op 1 juli 2021 zal er statiegeld op kleine plastic flesjes worden ingevoerd. In 2021 zullen er weer twee metingen plaatsvinden. Eén in het voorjaar en één in het najaar, dus na de invoering van het statiegeld. Het langetermijneffect van deze maatregel kan worden gemonitord met het onderzoek van Schone Rivieren. Verwacht wordt dat we in de loop van de komende jaren een daling zullen waarnemen in het aantal gevonden plastic flesjes op de Nederlandse rivieroever.

STATIEGELD OP BLIK HARD NODIG

Drankblik staat in de top 15 meest gevonden afvalitems op nummer 10. Schone Rivieren pleit daarom ook voor het versneld invoeren van statiegeld op drankblik.

TOT SLOT

De resultaten van de najaarsmeting hebben sterke overeenkomsten met de resultaten van voorgaande najaarsmetingen. De resultaten laten typerende resultaten voor een najaarsmeting zien: een verhoogde hoeveelheid drankblik ten opzichte van het voorjaar als waarschijnlijk gevolg van recreatie langs de rivieren in de zomer. Dit wordt elk najaar aangetroffen en kan nog niet in verband met de nationale coronamaatregelen gebracht worden. De resultaten van het grootste rivierafvalonderzoek in Nederland bevestigen opnieuw: onze rivieren zijn vervuild met plastic. Gemiddeld zijn er 163 stuks afval per 100 meter rivieroever gevonden. Het jaargemiddelde van 2020 is 357 stuks afval per 100 m rivieroever. Meer dan 80 procent hiervan is plastic. Dit bekrachtigt de conclusies van de rapportage "Wat spoelt er aan op rivieroever?"

OPSCHALING

Resultaten van twee jaar afvalmonitoring aan de oevers van de Maas en de Waal" en de noodzaak voor aanpak van rivierafval bij de bron. De komende jaren zullen er

steeds meer locaties langs de Nederlandse rivieren worden onderzocht door nieuwe vrijwilligers.

DANKWOORD

Het omvangrijke onderzoek van Schone Rivieren wordt voor een groot deel mogelijk gemaakt door honderden enthousiaste rivierafvalonderzoekers. Aan alle vrijwillige rivierafvalonderzoekers en opruimers: heel veel dank voor jullie inzet voor plasticvrije rivieren! Dankzij jullie kunnen we werken aan een plasticvrije rivierdelta.

DISCLAIMER

In dit factsheet staan resultaten van de metingen die zijn uitgevoerd in het najaar van 2020. Omdat het project in 2017 is gestart, is nog niet te zeggen of de samenstelling verandert en of het afval in de rivieren meer of minder wordt. Door alle locaties de komende jaren meerdere keren te monitoren ontstaat een robuuste dataset.

De verwachting is dat er in 2021 de eerste trendanalyses uitgevoerd kunnen worden.

OVER SCHONE RIVIEREN

Het rivierafvalonderzoek is onderdeel van Schone Rivieren, een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met behulp van burgerwetenschap verzamelen we sinds 2017 gegevens over de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van rivierafval. Er zijn inmiddels meer dan 576 vrijwillige rivierafvalonderzoekers opgeleid die in het voorjaar en in het najaar metingen uitvoeren. Het onderzoek is het grootste afvalonderzoek in de Nederlandse rivierdelta. De Schone Rivieren-aanpak richt zich op vier O's: Opruimen, Onderzoeken, Ontdekken en Oplossen. Het doel? Plasticvrije rivieren in 2030.

AANPAK BIJ DE BRON

Het gebruik van plastic is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor er ook meer plastic in het milieu terechtkomt. Het is niet afdoende om afval langs de oevers op te ruimen en in het water af te vangen. De oplossing ligt bij de bron: ervoor zorgen dat het afval niet in het milieu belandt. Voor effectieve bronaanpak is gezamenlijke actie van overheden, bedrijven en consumenten nodig. Schone Rivieren pleit voor structurele veranderingen zoals een snelle en effectieve implementatie van de Europese Richtlijn voor wegwerpplastic. Bij het bedrijfsleven moet de focus liggen op het stoppen van plastic lekkage naar

het milieu, het innoveren en investeren in alternatieve verpakkingen en het inrichten van een sluitende circulaire economie.

METHODE

Het rivierafvalonderzoek wordt uitgevoerd op basis van de OSPAR Marine Litter-monitoringmethode. Dit is een internationaal erkende methode voor het onderzoeken van afval op stranden. De methode is aangepast zodat deze toepasbaar is op de oevers van rivieren. De River OSPAR-methode is in 2020 geëvalueerd door Wageningen University & Research en erkend als methode om rivierafval in kaart te brengen. Langs alle grote rivieren in Nederland zijn onderzoeksgebieden geselecteerd, om zo het afval dat is aangespoeld of achtergelaten op de oevers te onderzoeken. Een onderzoeksgebied bestaat uit 100 meter rivieroever. Vanaf de waterlijn tot aan de aaneengesloten begroeiing wordt afval verzameld en op turflijsten genoteerd. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in onze database en geanalyseerd. Stichting De Noordzee voert controlemetingen uit om de kwaliteit te waarborgen.